

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.027.05.2018

Maciej Szmuc
Dyrektor
Caritas Archidiecezji Szczecińsko – Kamieńskiej
w Szczecinie
ul. H. Wieniawskiego 5, 71-142 Szczecin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/18/096 – Działania wspierające i aktywizujące osoby bezdomne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Caritas Archidiecezji Szczecińsko – Kamieńskiej w Szczecinie ul. H. Wieniawskiego 5, 71-142 Szczecin ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Szmuc, Dyrektor Caritas od 8.06.2006 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania organizacji pozarządowych podejmowane w celu udzielania pomocy osobom bezdomnym. 2. Nadzór nad realizacją zadań na rzecz osób bezdomnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2018. Badaniami kontrolnymi zostały objęte również działania i zdarzenia, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę Kontrolerzy	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie 1. Małgorzata Wejwer, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/211/2018 z 19.12.2018 r. 2. Anna Dejk-Chojnacka, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/209/2018 z 13.12.2018 r. 3. Karol Kośnik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/4/2019 z 3.01.2019 r. (akta kontroli str.1-3)

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA W latach 2016-2018 Caritas Archidiecezji zapewniła schronienie 2 912 osobom bezdomnym, realizując zadania poprzez Centra Socjalne w Szczecinie, Stargardzie⁵ i Świnoujściu.

Caritas Archidiecezji udzielała schronienia każdej osobie bezdomnej skierowanej przez ośrodek pomocy społecznej⁶ lub tej która zgłosiła się w celu uzyskania pomocy. Działania aktywizujące i wzmacniające aktywność społeczną osób bezdomnych, o których mowa w art. 48a ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁷, podejmowano wobec osób, które wyraziły wolę współpracy w tym zakresie. Działania aktywizujące dotyczyły przede wszystkim pomocy w leczeniu podstawowym, specjalistycznym i odwykowym. Działania ukierunkowane na wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej dotyczyły głównie udziału w programie Centrum Integracji Społecznej⁸ oraz pomocy w uzyskaniu lokalu socjalnego.

¹ Dalej: Caritas Archidiecezji.

² Dalej: Dyrektor Caritas Archidiecezji.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: Centrum w Stargardzie lub Centrum.

⁶ Dalej: OPS.

⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 ze zm., dalej: ustawa o pomocy społecznej.

⁸ Dalej: CIS.

Dla osób bezdomnych przebywających w schroniskach opracowywane były indywidualne programy wychodzenia z bezdomności, które uwzględniały sytuacje osób bezdomnych i były zgodne ze zgłaszanymi potrzebami. Z 30 osób bezdomnych (których dokumentację badano) 12 osób objęto ubezpieczeniem zdrowotnym⁹, a pięć osób usamodzielniono się.

Dotacje przyznane Caritas Archidiecezji na zadania związane z udzielaniem schronienia osobom bezdomnym zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem i rozliczone na zasadach ustalonych w zawartych umowach. Pomimo niewdrożonego formalnie systemu kontroli wewnętrznej, dyrektor Caritas Archidiecezji prowadził nadzór nad działalnością podległych Centrów Socjalnych i realizowanych przez nie zadań.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły kwalifikacji kierowników schronisk dla bezdomnych Centrów Socjalnych Caritas Archidiecezji, niespełniających wymogów określonych art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, w tym braku specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej przez wszystkich 10 oraz co najmniej trzyletniego stażu pracy w pomocy społecznej przez czterech. W badanym okresie dwóch opiekunów w noclegowni w Stargardzie nie miało co najmniej średniego wykształcenia, wymaganego art. 48a ust. 3a ustawy o pomocy społecznej. W regulaminie noclegowni czas jej funkcjonowania określono w okresie od 1 kwietnia do 30 września od godziny 20⁰⁰ do godziny 8⁰⁰, co było niezgodne z wymogami określonymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni¹⁰.

Ponadto stwierdzono, że Centrum nie spełniało standardów określonych: - w załączniku nr 2 i 3 do rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych i ogrzewalni¹¹ w zakresie: czasu funkcjonowania ogrzewalni¹², jednostkowej normy powierzchni i liczby opiekunów¹³ w schronisku dla mężczyzn w Stargardzie oraz kwalifikacji opiekunów zatrudnionych w prowadzonych placówkach Centrum¹⁴;

- w załączniku nr 2 i 4 do rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni¹⁵ w zakresie: czasu funkcjonowania ogrzewalni oraz jednostkowej normy powierzchni w schronisku dla mężczyzn w Stargardzie.

Stosownie do art. 4 ustawy z dnia 8 lutego 2018 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej¹⁶ podmioty prowadzące w dniu wejścia w życie tej ustawy ogrzewalnie, noclegownie lub schroniska dla osób bezdomnych, niespełniające standardów, są obowiązane do 31 grudnia 2020 r. dostosować je do tych standardów. Natomiast zgodnie z art. 5 tej ustawy osoby świadczące usługi na stanowisku opiekuna w noclegowniach, schroniskach dla bezdomnych lub ogrzewalniach, które w dniu wejścia ustawy w życie nie posiadały kwalifikacji wymaganych od osób

⁹ Ubezpieczeniem zdrowotnym były objęte tylko osoby uczestniczące w programie CIS.

¹⁰ Dz. U. poz. 896. dalej: rozporządzenie w sprawie standardów z 2018 r.

¹¹ Dz. U. poz. 953, rozporządzenie uchylone 11 maja 2018 r., dalej: rozporządzenie w sprawie standardów z 2017 r.

¹² Ogrzewalnia w okresie od 1 października do 30 kwietnia powinna funkcjonować od godziny 18⁰⁰ do godziny 8⁰⁰.

¹³ Schronisko w ramach świadczonych usług powinno zapewnić opiekę, przez co najmniej jednego opiekuna na nie więcej niż 40 osób przebywających w schronisku.

¹⁴ Opiekun powinien posiadać wykształcenie co najmniej średnie oraz ukończone szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

¹⁵ Dz. U. poz. 896. dalej: rozporządzenie w sprawie standardów z 2018 r.

¹⁶ Dz. U. poz. 700, dalej: ustawa o zmianie ustawy o pomocy społecznej.

wykonujących czynności w zakresie usług świadczonych w tych placówkach, mogą nadal wykonywać te czynności, jednak nie dłużej niż do 31 grudnia 2020 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Działania organizacji pozarządowych podejmowane w celu udzielania pomocy osobom bezdomnym

1.1. W latach 2016-2018 (do 31.10) Caritas Archidiecezji¹⁸ udzieliła schronienia 2 912 osobom bezdomnym¹⁹, z tego: 2 141 osobom w schroniskach (731 w 2016 r., 767 w 2017 r., 643 w okresie od 1.01.2018 r. do 31.10.2018 r.) oraz 771 w ogrzewalniach (odpowiednio 313, 263, 195).

(akta kontroli str. 28)

Dyrektor Caritas Archidiecezji wyjaśnił: *Caritas (...) nie weryfikuje, czy osoby zgłaszające się do Centrów Socjalnych Caritas są faktycznie osobami bezdomnymi i w tym sensie nie prowadzi formalnej identyfikacji bezdomnych. Każda osoba, która zgłasza się do naszych placówek zostaje skierowana do właściwego Ośrodka Pomocy Społecznej, który przeprowadza wywiad środowiskowy, na podstawie którego podejmuje decyzje o udzieleniu świadczeń należnych osobie bezdomnej, np. wystawieniu skierowania do naszych ośrodków. Nasi streetworkerzy również weryfikują informacje otrzymane od nowych osób podających się za bezdomne z właściwymi OPS-ami.*

(akta kontroli str. 1399, 1401)

Szczegółową kontrolą objęto Centrum Socjalne Caritas w Stargardzie²⁰, które prowadziło dwa schroniska dla mężczyzn²¹, schronisko dla kobiet²², noclegownię²³ i ogrzewalnię²⁴.

Dyrektor Centrum – Agnieszka Hołubowska, wyjaśniła: *Centrum w Stargardzie prowadzi noclegownię od 1.11.2018 r. W okresie 2 miesięcy tj. do końca grudnia 2018 r. skorzystało z noclegowni 47 osób.*

(akta kontroli str. 29)

Dyrektor Centrum wyjaśniła, iż w placówkach Centrum w okresie objętym kontrolą nie odmówiono nikomu schronienia.

(akta kontroli str. 31)

1.2. W Centrum opracowano, wdrożono i realizowano procedury wewnętrzne regulujące sposób postępowania z osobami bezdomnymi, tj. regulamin schroniska dla mężczyzn z 1.01.2017 r., regulamin Gminnego Ośrodka Wsparcia w Stargardzie z 1.01.2017 r. obowiązujący w schronisku dla kobiet, regulamin ogrzewalni dla osób bezdomnych z 2.11.2017 r., regulamin noclegowni z 25.10.2018 r.

W procedurach określono ogólne zasady funkcjonowania danego obiektu, podstawowe zasady przyjęcia i w przypadku schronisk zakwaterowania, zasady współżycia społecznego (obowiązujące normy i zakazy), aktywizację społeczną i zawodową, profilaktykę uzależnień, zasady pobytu, żywienie, higienę osobistą

¹⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁸ Łącznie w ramach Centrów Socjalnych w Szczecinie, Stargardzie i Świnoujściu.

¹⁹ Z tego: 1 044 w 2016 r., 1 030 w 2017 r. oraz 838 w okresie od 1.01.2018 r. do 31.10.2018 r.

²⁰ Dalej: Centrum w Stargardzie lub Centrum.

²¹ Schronisko dla mężczyzn w Stargardzie przy ul. Krasińskiego 10 (budynek pn. Ognisko Brata Alberta), Schronisko dla bezdomnych mężczyzn w Poczeminie, Poczemin 17 (budynek pn. Dom Miłosierdzia „Betania”).

²² Schronisko dla kobiet w Stargardzie przy ul. Krasińskiego 19 (budynek pn. Dom Jana Pawła II).

²³ Noclegownia w Stargardzie przy ul. Krasińskiego 10a.

²⁴ Ogrzewalnia w Stargardzie przy ul. Krasińskiego 10 (budynek pn. Ognisko Brata Alberta).

i zdrowie, dyżury, pranie, upomnienia, dyscyplinarne usunięcie z placówki, wykwaterowanie.

W regulaminie schroniska dla mężczyzn w Stargardzie określono, że schronisko winno funkcjonować całodobowo we wszystkie dni tygodnia. W regulaminie noclegowni czas jej funkcjonowania w okresie od 1 października do 31 marca na godziny od 18⁰⁰ do 8⁰⁰, a od 1 kwietnia do 30 września - od 20⁰⁰ do 8⁰⁰, co było niezgodne z wymogami określonymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r. zgodnie z którym w drugim okresie noclegownia winna być czynna od 19⁰⁰ do 7⁰⁰. W regulaminie ogrzewalni określono czas jej funkcjonowania w okresie od 1 października do 30 kwietnia na godziny od 19⁰⁰ do 7⁰⁰, tj. niezgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2017 r. i z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r., w myśl których ogrzewalnia winna być czynna od 18⁰⁰ do 8⁰⁰.

W art. 4 ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej określono, że standardy dotyczące ogrzewalni, noclegowni i schronisk należy dostosować do wymogów rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r. w terminie do 31 grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 33-39, 1413, 1433-1458)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *W przypadku ogrzewalni konieczne będzie wydłużenie godzin pracy, na co aktualnie brakuje środków finansowych. Wystąpię do Prezydenta Stargardu o dofinansowanie, tak aby możliwe było dostosowanie, w terminie do końca 2020 r., czasu pracy ogrzewalni do zapisów rozporządzenia o standardzie z 2018 r.*

(akta kontroli str. 40)

W trakcie oględzin obiektów Centrum w Stargardzie w dniach 9 i 10 stycznia 2019 r. stwierdzono, że temperatura wynosiła 22°C w pomieszczeniach noclegowni i schroniska dla mężczyzn oraz 19°C w pomieszczeniach ogrzewalni, czym spełniona była norma określona w załącznikach 1-3 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2017 r. oraz w załącznikach 1, 2 i 4 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r. (odpowiednio: 20°C i 18°C).

W schronisku dla mężczyzn część mieszkalna składała się z czterech pokoi na parterze (dwa dwuosobowe i dwa sześciuosobowe) oraz z czterech na piętrze (dwa czterosobowe i dwa ośmioosobowe). W noclegowni część mieszkalna składała się z dwóch pokoi na parterze (trzy i 10-osobowych) oraz z trzech na piętrze (12-osobowych). Wszystkie pokoje mieszkalne wyposażone były w łóżka piętrowe z materacami, komplet pościeli oraz szafy osobiste, do których zapewniony był swobodny dostęp. W schronisku w obu dwuosobowych pokojach (10,2 m² i 10,4 m²), w jednym sześciuosobowym (14,0 m²) i w dwóch ośmioosobowych (18,3 m² i 21,0 m²), powierzchnia przypadająca na jedną osobę wynosiła od 2,3 m² do 2,6 m² i nie spełniała normy określonej w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r. (3 m² na osobę).

(akta kontroli str. 33-39)

Dyrektor Centrum w Stargardzie wyjaśniła: *Miasto Stargard wybudowało noclegownię, czynną od listopada 2018 r., dzięki czemu część osób ze schroniska dla mężczyzn sama przeniosła się do noclegowni. Dzięki tej zmianie do końca 2020 r. będzie możliwa rezygnacja z części miejsc w schronisku, tak aby powierzchnia przypadająca na jedną osobę była zgodna z normatywem określonym w rozporządzeniu z 2018 r.*

(akta kontroli str. 40a)

Wyposażenie pomieszczeń sanitarnych w schronisku i noclegowni spełniało wymogi określone w rozporządzeniach w sprawie standardów z 2017 r. i z 2018 r. Kuchnie podręczne wyposażono w lodówki, stoły robocze, zlewozmywaki, czajniki

elektryczne i mikrofalówki, które umożliwiały samodzielne przygotowanie gorących posiłków i napojów. W schronisku i noclegowni były pomieszczenia magazynów, o których mowa w ww. rozporządzeniach w sprawie standardów. Pomieszczenia pralni i suszarni wyposażono w automatyczne pralki i suszarki. W schronisku, noclegowni i ogrzewalni zapewniono możliwość wymiany odzieży, a w noclegowni również jej dezynfekcję i dezynsekcję. W schronisku była wydzielona sala komputerowa z dwoma komputerami z dostępem do Internetu, natomiast w noclegowni osoby bezdomne mogły korzystać z komputerów.

W części piwnicznej budynku schroniska zlokalizowana była ogrzewalnia, składająca się z przedsionka i sali głównej, których łączna powierzchnia wynosiła 23,0 m² i pozwalała na korzystanie z niej przez 11 osób²⁵. Wyposażenie ogrzewalni stanowiły dwa stoły, 15 krzeseł, szafa i szafki, radio oraz czajnik elektryczny. Wyposażenie sanitariatu²⁶ spełniało wymogi określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2017 r. Podczas oględzin w dniu 10.01.2019 r. sześć osób przebywających w ogrzewalni, było zdolnych do samoobsługi, a ich stan zdrowia nie zagrażał zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.

W budynku schroniska, noclegowni i ogrzewalni w Stargardzie w badanym okresie prowadzona była jedna wspólna kuchnia, w której przygotowywano trzy posiłki dziennie dla pensjonariuszy dwóch schronisk i noclegowni. W schronisku w Poczerninie była prowadzona kuchnia dla schroniska, a posiłki spożywano w świetlicy, pełniącej także funkcję stołówki.

(akta kontroli str. 33-39)

Analiza akt osobowych kierowników schronisk dla osób bezdomnych, funkcjonujących w ramach Centrum w Stargardzie oraz zestawień²⁷ dotyczących kwalifikacji kierowników schronisk dla osób bezdomnych, funkcjonujących w ramach Centrów Socjalnych Caritas w Szczecinie i Świnoujściu, wykazała, że żadna z 10 osób, które zajmowały stanowisko kierownika schroniska w okresie 2016-2018 (do 31.10), nie spełniała wymogu określonego w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. nie posiadała specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej. Stwierdzono ponadto, że cztery osoby (z 10) nie spełniały określonego w ww. przepisie wymogu posiadania co najmniej 3-letniego stażu pracy w pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 51-59)

W latach 2016-2018 Centrum w Stargardzie zatrudniało czterech pracowników socjalnych²⁸ i 13 opiekunów²⁹. Badanie kwalifikacji pracowników wykazało, że standardy wynikające z art. 48a ust. 2g pkt 2 oraz art. 116 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej i załączników 1-3 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2017 r., spełniali wszyscy pracownicy socjalni i sześciu opiekunów. W przypadku pozostałych siedmiu³⁰, trzech³¹ opiekunów nie posiadało średniego wykształcenia, a pięciu³² nie ukończyło szkolenia z zakresu udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej. Na podstawie art. 5 ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej osoby świadczące usługi na stanowisku opiekuna w schroniskach dla osób bezdomnych, noclegowniach lub ogrzewalniach, które w dniu wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej, nie posiadają kwalifikacji

²⁵ Przy współczynniku 2 m²/osobę, określonym w załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2017 r.

²⁶ Miska ustępowa, natrysk, umywalka, 2 krzesła, lustro.

²⁷ Sporządzonych na potrzeby niniejszej kontroli NIK.

²⁸ Trzech w schroniskach dla mężczyzn, jednego w schronisku dla kobiet.

²⁹ Trzech w noclegowni, dwóch w schroniskach dla mężczyzn, jednego w schronisku dla kobiet, siedmiu w ogrzewalni

³⁰ Jedna osoba zatrudniona w ogrzewalni nie spełniała obu wymogów.

³¹ Dwóch w noclegowni, jeden w ogrzewalni.

³² Dwóch w schroniskach dla mężczyzn, trzech w ogrzewalni.

wymaganych od osób wykonujących czynności w zakresie usług świadczonych w tych placówkach, mogą nadal wykonywać te czynności, jednak nie dłużej niż do 31 grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 60-63, 1417-1429, 1566)

Dyrektor Centrum w Stargardzie wyjaśniła: (...) *Poszukujemy pracowników z odpowiednim wykształceniem, jednak najważniejszą potrzebą jest zapewnienie bezpiecznych warunków pobytu osób bezdomnych w placówce, stąd tymczasowo zatrudniono osoby bez wymaganych kwalifikacji. Pracownicy zostali zobligowani do uzupełnienia brakującego wykształcenia i w roku szkolnym 2018/2019 podjęli naukę w Liceum ogólnokształcącym dla dorosłych. Brak kursu z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (...) został przeoczony i zostanie natychmiast uzupełniony. (...) Caritas w Stargardzie prowadzi działalność w trzech sąsiednich budynkach. W każdym byli zatrudnieni opiekunowie mieszkańców posiadający szkolenie z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej. Jeżeli pracownik nie posiadał ww. kursu mógł korzystać z wiedzy i doświadczenia innych pracowników, którzy równocześnie pełnili dyżury. Podobna sytuacja miała miejsce w schronisku w Poczerninie, gdzie (...) stale przebywały inne osoby posiadające kwalifikacje w tym zakresie.*

(akta kontroli str. 1469, 1471)

W okresie objętym kontrolą trzech pracowników Centrum uczestniczyło w szkoleniach, podnoszących kwalifikacje w zakresie problematyki bezdomności.³³

(akta kontroli str. 1410, 1430-1432, 1469, 1471)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Pracownicy socjalni zatrudnieni w schroniskach nie uczestniczyli w seminariach, szkoleniach superwizyjnych lub w grupach wsparcia z powodu braku środków finansowych.*

(akta kontroli str. 1410, 1413)

W latach 2016-2018 Centrum zatrudniało:

- 1) w schronisku dla mężczyzn w Stargardzie od jednego do trzech pracowników socjalnych³⁴; od jednego do trzech opiekunów³⁵ oraz jako opiekunów dwóch wolontariuszy w okresie od 1.05. r. do 30.09. każdego roku;
- 2) w schronisku dla kobiet jednego pracownika socjalnego i jednego opiekuna;
- 3) w ogrzewalni od dwóch do pięciu opiekunów³⁶;
- 4) w noclegowni trzech opiekunów od 1.11.2018 r. do 30.12.2018 r.;
- 5) w schronisku dla mężczyzn w Poczerninie od jednego do dwóch pracowników socjalnych³⁷ i od 9.04.2018 r. do 31.12.2018 r. jednego opiekuna.

(akta kontroli str. 1417-1429)

³³ Kierownik schroniska dla kobiet i pracownik socjalny w schronisku dla mężczyzn ukończyli szkolenie „Interwencja kryzysowa – podstawy profesjonalnej praktyki”. Pracownik socjalny posiadał certyfikaty: „Metodyka pracy socjalnej w zakresie pracy z osobami bezdomnymi i zagrożonymi bezdomnością” oraz „Coaching w pracy socjalnej”. Opiekun mieszkańców w schronisku dla kobiet ukończył szkolenie i posiadał certyfikat „Praca z trudnym klientem w środowisku osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością”.

³⁴ W okresie od 1.03.2016 r. do 26.08.2016 r. jednego pracownika socjalnego i od 27.08.2016 r. do 31.12.2018 r. dwóch pracowników socjalnych.

³⁵ Od 1.01.2016 r. do 24.04.2016 r. dwóch opiekunów, od 25.04.2016 r. do 30.04.2016 r. trzech opiekunów, od 1.05.2016 r. do 31.08.2016 r. jednego opiekuna, od 1.10.2016 r. do 19.01.2017 r. dwóch opiekunów, od 20.01.2017 r. do 28.02.2017 r. trzech opiekunów, od 1.03.2017 r. do 30.04.2017 r. dwóch opiekunów, od 9.06.2017 r. do 30.09.2017 r. jednego opiekuna, od 1.10.2017 r. do 8.10.2017 r. dwóch opiekunów, od 9.10.2017 r. do 30.04.2018 r. trzech opiekunów, od 1.05.2018 r. do 24.08.2018 r. jednego opiekuna, od 1.10.2018 r. do 31.10.2018 r. jednego opiekuna, od 19.12.2018 r. do 30.12.2018 r. jednego opiekuna.

³⁶ W okresie od 1.01.2016 r. do 30.04.2016 r., od 1.10.2016 r. do 19.01.2017 r. dwóch opiekunów, od 20.01.2017 r. do 28.02.2017 r. trzech opiekunów, od 1.03.2017 r. do 30.04.2017 r. dwóch opiekunów, od 1.10.2017 r. do 8.10.2017 r. dwóch opiekunów, od 9.10.2017 r. do 30.04.2018 r. trzech opiekunów, od 1.10.2018 r. do 9.12.2018 r. trzech opiekunów, od 10.12.2018 r. do 18.12.2018 r. czterech opiekunów, od 19.12.2018 r. do 31.12.2018 r. pięciu opiekunów.

³⁷ W okresie od 1.07.2016 r. do 31.12.2016 r. jednego pracownika socjalnego, od 1.01.2017 r. do 31.03.2018 r. dwóch pracowników socjalnych, od 1.04.2018 r. do 31.12.2018 r. jednego pracownika socjalnego.

Centrum nie spełniało standardów w zakresie liczby opiekunów, gdyż na jednego opiekuna w okresie od stycznia 2016 r. do maja 2018 r. przypadało więcej niż 40 pensjonariuszy. W 2016 r. w schronisku dla mężczyzn w Stargardzie przebywało od 33 do 49 osób, w 2017 r. od 29 do 50 osób oraz w okresie od 1.01.2018 r. do 28.05.2018 r. od 27 do 41 osób i od 29.05.2018 r. do 31.12.2018 r. od 26 do 36 osób. W 2016 r. w schronisku dla kobiet przebywało od 1 do 6 osób, w 2017 r. od 2 do 7 osób, w 2018 r. od 3 do 5 osób. W ogrzewalni przebywało od 1 do 19 osób dziennie, a w noclegowni od 4 do 11 osób. W 2016 r. w schronisku dla mężczyzn w Poczerninie przebywały 4 osoby, w 2017 r. od 4 do 8 osób oraz w okresie od 1.01.2018 r. do 28.05.2018 r. od 8 do 10 osób i od 29.05.2018 r. do 31.12.2018 r. od 6 do 8 osób. Zgodnie z art. 4 ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej termin dostosowania do standardów w tym zakresie określono do 31 grudnia 2020 r. (akta kontroli, str. 1417-1429, 1584)

1.3. W latach 2016-2018 (do 31.10.) w trzech schroniskach dla osób bezdomnych, funkcjonujących w Centrum w Stargardzie przebywało:

- w 2016 r. - 77 mężczyzn (wszyscy bez decyzji OPS) i dziewięć kobiet (z tego cztery skierowane na podstawie decyzji innych OPS niż właściwy miejscowo OPS);
- w 2017 r. - 95 mężczyzn (z tego jeden na podstawie decyzji innego OPS niż właściwy miejscowo OPS) i dziewięć kobiet (z tego sześć na podstawie decyzji innych OPS niż właściwy miejscowo OPS);
- w 2018 r. - 81 mężczyzn (z tego jeden na podstawie decyzji innego OPS niż właściwy miejscowo OPS) i siedem kobiet (z tego trzy na podstawie decyzji innego OPS niż właściwy miejscowo OPS).

Osoby przebywające w schroniskach bez wiedzy i decyzji OPS przebywały tam na podstawie ustnego porozumienia pomiędzy osobą bezdomną i pracownikiem schroniska co do wysokości opłat oraz pisemnego zobowiązania osoby bezdomnej do przestrzegania regulaminu placówki. Opłaty za pobyt zostały określone w cenniku.

(akta kontroli str. 1413, 1467)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Osoby bezdomne przebywające w schroniskach bez skierowania OPS oraz kontraktów socjalnych są to osoby trwale bezdomne od kilkunastu lat. Niektóre osoby są bezdomne od lat 90-tych ubiegłego wieku. Osoby te zostały skierowane do schroniska przez osoby postronne lub przyprowadzone przez streetworkerów. Osoby bezdomne nie mają innego wyjścia, jak tylko pobyt w schronisku. Kierując się empatią i zrozumieniem trudnej sytuacji tych osób, schroniska nie odmawiały pomocy takim osobom. Liczba osób bezdomnych przebywających w schronisku na podstawie decyzji oraz zawartych porozumień i umów pozwalała na taki sposób przyjmowania osób bezdomnych. Osoby te często odmawiały współpracy z OPS, nie podpisywały kontraktów socjalnych, nie były zainteresowane wyjściem z bezdomności. Pracownicy schronisk nie mają wglądu w kontrakty socjalne zawierane zawsze między gminą a jej klientem, bez udziału Caritas. Rozliczeniem kontraktu zajmuje się również pracownik socjalny OPS. Nie posiadamy danych liczbowych na ten temat.*

(akta kontroli str. 1411, 1413)

W trakcie oględzin w dniach 9 i 10 stycznia 2019 r. w schronisku dla mężczyzn, noclegowni i ogrzewalni nie przebywały osoby będące pod wpływem alkoholu lub substancji psychoaktywnych. Placówki na wyposażeniu posiadały alkometry.

(akta kontroli str. 34, 37)

W noclegowni funkcjonującej od 1 listopada 2018 r. zapewniono schronienie osobom bezdomnym w ogrzewanych salach mieszkalnych z zapewnieniem

możliwości korzystania z sanitariatów z bieżącą zimną i ciepłą wodą, ze środków higieny osobistej, wymiany odzieży i butów. Istniała możliwość przeprowadzenia dezynfekcji i dezynsekcji. Nocujący otrzymywali gorące napoje, a osoby bez środków na zakup żywności również jednorazowe porcje żywnościowe.

(akta kontroli str. 37)

Pomiarów alkomatem dokonywał dyżurujący opiekun, a wyniki zapisywano w zeszycie raportów z dyżuru. Osoby nietrzeźwe były odsyłane do ogrzewalni w sąsiednim budynku. W schronisku i noclegowni przebywały wyłącznie osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagrażał zdrowiu i życiu innych osób. Stan zdrowia ustalano na wstępie, podczas przeprowadzania indywidualnego wywiadu³⁸. Schronienia udzielano osobom bezdomnym, bez wydanej decyzji administracyjnej. Osoby bezdomne były traktowane w równy sposób.

(akta kontroli str. 43,45-50)

W latach 2016-2018 umożliwiono tymczasowe schronienie w dwóch ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych w 15 miejsc siedzących. W ogrzewalni w ramach interwencyjnego i bezpiecznego pobytu zapewniono dostępność przez wszystkie godziny nocne, możliwość skorzystania z sanitariatów z bieżącą zimną i ciepłą wodą, ze środków higieny osobistej, wymiany odzieży i butów, gorącego napoju i porcji żywnościowych. Istniała też możliwość udzielenia pierwszej pomocy przez przeszkolonych opiekunów³⁹. W ogrzewalni przebywały osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagrażał zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce, co ustalano poprzez badanie alkomatem oraz ocenę stanu zdrowia przez dyżurującego pracownika. Osoby bezdomne były traktowane w równy sposób.

(akta kontroli str. 33-34, 43-44)

Dyrektor Centrum w Stargardzie wyjaśniła, że: sformułowania „umożliwiono spędzenie nocy w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia”⁴⁰ oraz „interwencyjny, bezpieczny pobyt”⁴¹ nie rodziło problemów w jego stosowaniu.

(akta kontroli str. 41-44)

Badania dokumentacji 30⁴² mieszkańców schronisk wykazały, że:

- w 27 przypadkach udzielono schronienia osobom bezdomnym bez skierowania i decyzji o przyznaniu tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych, w dwóch przypadkach osoby bezdomne zostały przyjęte na podstawie skierowań z OPS i w jednym przypadku na podstawie decyzji;
- we wszystkich 30 przypadkach schronisko nie miało wiedzy czy z osobami bezdomnymi pracownicy OPS przeprowadzili rodzinne wywiady środowiskowe;
- w 28 przypadkach Centrum nie miało wiedzy czy z osobami bezdomnymi pracownicy OPS podpisali kontrakty socjalne; w dwóch przypadkach osoby bezdomne przedłożyły do wglądu pracownikowi schroniska podpisany kontrakt socjalny, jednakże w aktach spraw nie było kopii tego dokumentu;
- w przypadku 23 osób bezdomnych schronisko zapewniło usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej, a w szczególności pomoc: w leczeniu w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, opieki specjalistycznej lub skierowaniu na leczenie odwykowe – 10 osób, w złożeniu wniosku o ustalenie stopnia niepełnosprawności – pięć osób; w złożeniu wniosku o przydział lokalu

³⁸ W Centrum w Stargardzie nie ustalono własnej interpretacji określenia „stan zdrowia niezagrożający zdrowiu i życiu”.

³⁹ Pracownicy bez przeszkolenia korzystali z pomocy dwóch przeszkolonych pracowników, pełniących równoległe dyżury.

⁴⁰ Użyte w art. 48a ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

⁴¹ Użyte w art. 48a ust. 4 ustawy o pomocy społecznej.

⁴² Po dziesięć z każdego roku objętego kontrolą wybranych losowo.

socjalnego, docelowego i uzyskaniu przydziału do lokalu do remontu – sześć osób, w przydziale mieszkania wspomaganego – jedna osoba, uczestnictwo w programie CIS – 12 osób; w pięciu przypadkach według informacji przekazanych przez osoby bezdomne pracownikom schronisk osoby te usamodzielniały się, z tego dwie bez podejmowania działań przez Centrum; Centrum świadcząc usługi w zakresie wzmocnienia aktywności społecznej, wyjścia z bezdomności i uzyskania samodzielności życiowej nie współpracowało w tym zakresie z OPS;

- działania prowadzone przez schroniska wobec osób bezdomnych dokumentowane były w formularzach dotyczących pracy socjalnej;
- w pięciu przypadkach osoby bezdomne same uiszczają opłaty za pobyt, bez jednoczesnego obciążania właściwych miejscowo OPS.

(akta kontroli str.1594-1633)

Działania w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osoby bezdomnej określone w regulaminach schronisk dotyczyły: zobowiązania do podjęcia pracy i aktywnego jej poszukiwania; możliwości korzystania z usług aktywizacyjnych świadczonych m.in. przez pracowników schronisk, terapeutów i doradców; obowiązku pracy osób niepracujących zawodowo na rzecz schroniska minimum trzy godziny dziennie (w schronisku dla mężczyzn) i dwie godziny dziennie (w schronisku dla kobiet), osób pracujących w pełnym wymiarze minimum jednej godziny dziennie, osób niepełnosprawnych i chorych ustaloną liczbę godzin w porozumieniu z kierownikiem schroniska; zwolnienia z pracy na rzecz schroniska w uzasadnionych przypadkach; miesięcznego rozliczania wypracowanych godzin. Nieuzasadniony brak aktywności społecznej i zawodowej mógł skutkować skreśleniem z listy mieszkańców. Ponadto, w myśl zapisów w regulaminie obowiązującym w schronisku dla kobiet:

- wszystkie mieszkanki zobowiązane zostały do uczestnictwa w zajęciach rehabilitacyjnych - ergoterapii umożliwiającej kształtowanie sprawności ruchowych, koncentracji, pamięci oraz wpływającej na rozwój samodzielności, niezależności i pobudzania aktywności;
- wszystkie mieszkanki nieposiadające stałych źródeł dochodu zobowiązane zostały do podjęcia aktywności skierowanej na poszukiwanie rozwiązań swojej trudnej sytuacji oraz uczestnictwa we wskazanych zajęciach aktywizacji społecznej i zawodowej;
- każda mieszkanka miała podjąć aktywność zawodową w okresie do szóstego miesiąca pobytu;
- brak podjęcia pracy mógł powodować skierowanie na zajęcia aktywizacji zawodowej typu: prace społecznie użyteczne, staże zawodowe, uczestnictwo w programie CIS, itp.

(akta kontroli str. 1433-1458)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: (...) *Schroniska dla osób bezdomnych poza regulaminami nie posiadały innych procedur wewnętrznych, określających zasady działań wspierających i aktywizujących. (...) Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezdomnych w tym także kobiet miała charakter głównie zindywidualizowany, dopasowany do potrzeb mieszkańców. Część zajęć była wspólna dla wszystkich mieszkańców: codzienne sprzątanie pomieszczeń mieszkalnych i ogólnego użytku, tzw. prace na rzecz domu (dbałość o teren wokół domu, załadunek i wyładunek towarów, obieranie warzyw, uprawa ogrodu, pielęgnacja sadu, drobne prace remontowe itp.) Były to zajęcia ergo-terapeutyczne mobilizujące do niewielkiego wysiłku, ale poprzez codzienne ich wykonywanie, poprawiało się ogólne samopoczucie, wzrastała systematyczność i jakość wykonywanej pracy, wzrastała*

też mobilizacja do pokonywania codziennych trudności). Zajęcia wspólne obejmowały również udział w grupie terapeutycznej „społeczność”, gdzie mieszkańcy mieli możliwość podnoszenia swoich kompetencji społecznych w zakresie asertywności, umiejętności rozpoznawania i zgłaszania swoich potrzeb oraz rozwiązywania problemów. Po okresie adaptacyjnym (około 3 miesięcy) następowała indywidualizacja procesu reintegracji w zależności od potrzeb mieszkańców: indywidualna pomoc w obsłudze komputera, pomoc w pisaniu i składaniu dokumentów do STBS, skierowanie do urzędu pracy; pomoc w wyrobieniu, dokumentów, uzyskaniu przysługujących świadczeń, uzyskaniu orzeczenia o niepełnosprawności; kierowanie do specjalistów przyjmujących w naszej placówce: psychologa i prawnika; skierowanie na zajęcia grupowe z profilaktyki uzależnień, w naszym ośrodku; skierowanie na terapię uzależnień w przychodni leczenia uzależnień; skierowanie na terapię uzależnień stacjonarną (6 tygodni) z możliwością powrotu do schroniska; skierowanie do Centrum Integracji Społecznej; współdziałanie z lokalnymi przedsiębiorcami w celu pomocy w znalezieniu pracy; wspólne wyszukiwanie ofert pracy i umawianie spotkań z pracodawcą itp. Zespół pracowników w którego skład wchodzi: dyrektor, pracownik socjalny, opiekun mieszkańców, terapeuta systematycznie co tydzień spotykał się i wspólnie omawiał poszczególne osoby, ich sukcesy i problemy. Ustalano również propozycje kolejnych kierunków pracy. W przypadku kobiet zajęcia ergoterapeutyczne obejmują ten sam zakres czynności co mężczyźni. Zobowiązanie do aktywności skierowanej na rozwiązywanie swojej trudnej sytuacji było realizowane w czasie indywidualnych spotkań z pracownikami i specjalistami (w zakresie przedstawionym powyżej). Co 3-4 miesiące kobiety uczestniczyły w spotkaniu z zespołem pracowników, gdzie przechodziły okresową ocenę sytuacji zawodowej i społecznej i wspólnie ustalano kierunki dalszej pracy.

(akta kontroli str. 1410-1413, 1470, 1473-1474)

1.4. W latach 2016-2018 Centrum w Stargardzie objęło indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności⁴³ następującą liczbę osób bezdomnych: w 2016 r. - 23 z 86 (tj. 26,7%), w 2017 r. - 26 ze 104 (tj. 25%), w 2018 r. - 16 z 88 (tj. 18,2%). IPWzB polegały na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych, mieszkaniowych, zdrowotnych oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. W wyniku badania kontrolnego 30 IPWzB⁴⁴ ustalono, że:

- wszystkie IPWzB były opracowywane po sporządzeniu: diagnozy wstępnej klienta, która obejmowała następujące sfery: rodzinną⁴⁵, socjalno-bytową⁴⁶, mieszkaniową⁴⁷, zdrowotną⁴⁸, psychologiczną⁴⁹, zawodową⁵⁰; sytuację

⁴³ Dalej: IPWzB.

⁴⁴ Po 10 z każdego roku objętego kontrolą wybranych losowo.

⁴⁵ Nazwiska i imiona, miejsce zamieszkania rodziców, rodzeństwa, dzieci, związków formalnych/niefORMALNYCH, innych członków rodziny/znajomych, formę kontaktu i jego częstotliwość lub jego brak.

⁴⁶ Wysokość ewentualnego dochodu i źródła utrzymania, w tym zasiłków, zakres i formy otrzymywanej już pomocy udzielonej przez inne podmioty, sytuacja prawna, tj. karalność, zadłużenie alimentacyjne, wyroki skazujące, stan cywilny, prawa rodzicielskie, brak prawa przysługującego do lokalu.

⁴⁷ Aktualne miejsce pobytu z podaniem od kiedy, ostatnie miejsce pobytu z podaniem od kiedy do kiedy, przyczyny wymeldowania, prawo do lokalu, fakt złożenia lub możliwości wniosku o lokal socjalny.

⁴⁸ Stan zdrowia, tj. rodzaj schorzenia, przebieg leczenia, rodzaj przyjmowanych leków; orzeczenie stopnia niepełnosprawności, tj. nr orzeczenia, przez kogo, kiedy i na jaki okres wydane; przeciwwskazania do podjęcia aktywności zawodowej; poziom dbałości o ogólną higienę osobistą oraz troskę o prawidłową kondycję fizyczną w zależności od wieku, warunków życia i wskazań lekarskich.

⁴⁹ Uzależnienia, tj. rodzaj środków psychoaktywnych, przebieg leczenia odwykowego, udział w terapiach, rodzaj przyjmowanych leków, opis analizy psychologicznej sporządzony przez psychoterapeutę.

⁵⁰ Wykształcenie, staż pracy, funkcjonowanie osoby w kontekście zawodowym, w tym nawyk pracy, poziom umiejętności i kwalifikacji, zainteresowania, ostatnie miejsce zatrudnienia od kiedy, gdzie, na jakim stanowisku, czynna/-y zawodowo, tj. adres zakładu pracy, wykonywany zawód; bierna/-y zawodowo, tj. zarejestrowana/-y w urzędzie pracy jako bezrobotny, poszukująca/-y pracy od kiedy i gdzie; bariery w podjęciu aktywności zawodowej wynikające z życia rodzinnego np. samotne rodzicielstwo lub innych ograniczeń m.in. niepełnosprawność, karalność

społeczną⁵¹; przyczyny i okres pozostawania w bezdomności⁵²; potrzeby i oczekiwania osoby/rodziny bezdomnej, w tym: identyfikację trudności, identyfikację możliwości i zaradzenia lub przeciwdziałania trudnościom, rodzaj podejmowanych dotychczas działań, identyfikację wsparcia, wnioski pracownika socjalnego wynikające z informacji zebranych podczas diagnozowania sytuacji klienta;

- wszystkie IPWzB składały się z trzech części, tj. „Analizy sytuacji klienta”, „Projektu działań” i „Umowy współpracy”. W „Projekcie działań” były zawarte cele współpracy, zakres i rodzaj działań uwzględniający sytuacje osób bezdomnych, odpowiadający ich potrzebom i dotyczący:

- a) w sferze zawodowej: uczestnictwa w programie CIS, kontaktu i indywidualnej pracy z doradcą zawodowym, rejestracji w powiatowym urzędzie pracy⁵³ jako osoba poszukująca pracy, podniesienia kwalifikacji poprzez kursy i szkolenia z PUP, pomocy w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych do potencjalnych pracodawców, edukacji komputerowej;
- b) w sferze mieszkaniowej: pomocy w złożeniu wniosku i skompletowaniu wymaganych dokumentów o przydział lokalu socjalnego lub docelowego, złożenia dokumentów do weryfikacji poświadczających sytuację rodzinną i materialną;
- c) w sferze zdrowotnej: zgłoszenia bądź kontynuowania terapii w przychodni leczenia uzależnień.

Działania dotyczyły także sfery społeczno-prawnej poprzez udział w grupie socjalizacyjnej, udzielenie porady prawnej np. o możliwościach odzyskania mieszkania, rozwiązania problemów związanych z zadłużeniem w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

Ponadto, w IPWzB wskazane były nazwy i zakresy działań instytucji wspierających osoby bezdomne w realizacji IPWzB, w tym: PUP w zakresie refundacji świadczenia (zasiłku) reintegracyjnego dla osób objętych programem CIS; refundacji świadczeń w pracach społecznie użytecznych; Miejski OPS⁵⁴ w zakresie opłaty za pobyt i wyżywienie, zasiłku stałego, celowego, dofinansowania do pobytu w schronisku; CIS w zakresie zatrudnienia;

- w przypadku 12 z 30 (tj. 40%) badanych IPWzB zachodziła konieczność objęcia osoby bezdomnej, uczestniczącej w programie CIS, ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym; składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe były odprowadzane przez CIS w Stargardzie⁵⁵, Zastępca Kierownika ds. Reintegracji Zawodowej i Społecznej w CIS zgłaszał do PUP oraz MOPS konieczność objęcia osoby bezdomnej ubezpieczeniem zdrowotnym;
- we wszystkich IPWzB nie dokonywano okresowych i końcowych ewaluacji;
- we wszystkich IPWzB działania wobec bezdomnych były udokumentowane w formie odręcznej adnotacji pracownika socjalnego ze wskazaniem daty o podejmowanym działaniu na formularzu „Plan działań wspierających”;
- wszystkie osoby bezdomne objęte IPWzB uczestniczyły w opracowywaniu IPWzB, artykułując swoje potrzeby i oczekiwania.

(akta kontroli str. 1585-1593)

⁵¹ Funkcjonowanie osoby bezdomnej w szerszej grupie społecznej oraz w całym społeczeństwie; poziom zintegrowania i identyfikowania się ze społeczeństwem, poczucia przynależności do grup społecznych, przejawianie zachowań społecznie aprobowanych lub nie; podejmowanych aktywności życiowych o wymiarze społecznym i obywatelskim; preferowane formy i poziom umiejętności spędzania wolnego czasu.

⁵² Źródła przyczyn pozostawania w bezdomności, czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, okres pozostawania w bezdomności, ocena sytuacji pozostawania w bezdomności z perspektywy osoby/ rodziny bezdomnej

⁵³ Dalej: PUP.

⁵⁴ Dalej: MOPS.

⁵⁵ W 2016 r. za 5 osób 4.745,94 zł; w 2017 r. za 10 osób 6.628,03 zł; w 2018 r. za 7 osób 2.175,26 zł.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że (...) terminy realizacji planowanych działań wobec osób bezdomnych nie były określane (...) byłoby to niepotrzebnym obciążeniem pracowników i byłoby tylko formalnym „biurokratycznym” wymogiem nieprowadzącym do osiągnięcia wyznaczonych celów przez osoby bezdomne. Praca z osobami bezdomnymi w przeważającej części jest oparta o nawiązanie więzi (...) oraz słownej motywacji do działania. Wypełnianie „papierów” jest często rozumiane przez osoby bezdomne jako biurokracja potrzebna wyłącznie pracownikowi i wzbudza ich niechęć do podpisywania się pod programem (...).

(akta kontroli str. 1573-1575)

1.5. W latach 2016-2018 (do 31.10) przychody Centrum w Stargardzie⁵⁶ z tytułu realizacji zadań w zakresie bezdomności wynosiły 2 919 217,75 zł⁵⁷, a koszty⁵⁸ 1 559 859 zł⁵⁹. Na przychody Centrum składały się dotacje od:

- Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej⁶⁰ – 112 251 zł (z tego: 63 750 zł w 2017 r., 48 501 zł w 2018 r.); według sprawozdań koszty realizacji zadań współfinansowanych środkami z dotacji wynosiły 108 974 zł (80 250 zł w 2017 r., 28 724 zł w okresie od 1.01.2018 r. do 31.10.2018 r.⁶¹);
- Wojewody Zachodniopomorskiego⁶² – 61 500 zł (z tego: 17 500 zł w 2016 r., 19 000 zł w 2017 r., 25 000 zł w 2018 r.); według sprawozdań koszty realizacji zadań współfinansowanych środkami z dotacji wynosiły 67 791 zł (21 876 zł w 2016 r.; 26 095 zł w 2017 r., 19 820 zł w okresie od 1.01. 2018 r. do 31.10.2018 r.⁶³);
- jednostek samorządu terytorialnego⁶⁴ – 1 225 368 zł (z tego: 359 600 zł w 2016 r., 414 940 zł w 2017 r., 450 828 zł w 2018 r.); według sprawozdań koszty realizacji zadań współfinansowanych środkami z dotacji wynosiły 1 383 094 zł (z tego: 442 224 zł w 2016 r., 502 508 zł w 2017 r., 438 362 zł w okresie od 1.01.2018 r. do 31.10.2018 r.⁶⁵).

W okresie 1.01.2016 r. – 31.10.2018 r. na przychody Centrum w Stargardzie z tytułu realizacji ww. zadań składały się także:

- wpłaty mieszkańców placówek dla osób bezdomnych – 324 102,76 zł (z tego: 61 029,66 zł w 2016 r., 125 996,60 zł w 2017 r., 137 076,50 zł w 2018 r.);
- darowizny – 184 952,54 zł (z tego: 35 313,53 zł w 2016 r., 83 514,61 zł w 2017 r., 66 124,40 zł w 2018 r.);
- środki (poza dotacyjne) otrzymane od OPS⁶⁶ – 953 187,99 zł (z tego: 360 408,49 zł w 2016 r., 338 337 zł w 2017 r., 254 442,50 zł w 2018 r.);
- środki z PUP z tytułu refundacji wydatków poniesionych przez Centrum na roboty publiczne – 57 855,46 zł (z tego: 22 526,87 zł w 2016 r., 23 257,08 zł w 2017 r., 12 071,51 zł w 2018 r.).

(akta kontroli str. 64-1086)

1.6. W schroniskach dla mężczyzn i kobiet w Stargardzie obowiązywały następujące stawki opłat za dobę pobytu:

⁵⁶ W rachunku zysków i strat Centrum wykazało stratę netto w kwocie 778,26 zł za 2016 r. oraz zysk netto w wysokości 31 239,35 zł za 2017 r.

⁵⁷ Z tego: 856 378,55 zł w 2016 r., 1 068 795,29 zł w 2017 r., 994 043,91 zł w 2018 r. (do 31.10).

⁵⁸ Badaniem NIK objęto jedynie koszty dotacyjne.

⁵⁹ Z tego: 464 100 zł w 2016 r., 608 853 zł w 2017 r., 486 906 zł w 2018 r. (do 31.10).

⁶⁰ Caritas otrzymała od Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotacje w łącznej kwocie 311 000 zł, które zostały rozdysponowane na: Centra Socjalne Caritas w Szczecinie, Stargardzie i Świnoujściu.

⁶¹ Wg umowy o realizację zadania wydatki miały być ponoszone do 31.12.2018 r. Dotacja miała być rozliczona do 31.01.2019 r.

⁶² Dalej: Wojewody; Caritas otrzymała od Wojewody dotacje w łącznej kwocie 133 000 zł, które zostały rozdysponowane na: centra socjalne Caritas w Szczecinie, Stargardzie i Świnoujściu.

⁶³ Wg umowy o realizację zadania wydatki miały być ponoszone do 31.12.2018 r. Dotacja miała być rozliczona do 31.01.2019 r.

⁶⁴ Szczegółowy opis umów zawartych z jednostkami samorządu terytorialnego znajduje się w pkt 1.7. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁶⁵ Wg umów o realizację zadań wydatki miały być ponoszone do 31.12.2018 r. Dotacja miała być rozliczona do 31.01.2019 r.

⁶⁶ Na podstawie not obciążeniowych wystawionych przez Centrum z tytułu pobytu osób bezdomnych.

- od 1.01.2016 r. do 31.12.2016 r. dla mężczyzn ze Stargardu 13 zł; dla mężczyzn i kobiet z innych gmin 16 zł;
- od 1.01.2017 r. do 31 maja 2017 r. dla mężczyzn ze Stargardu 15 zł; dla mężczyzn z innych gmin 17 zł, a dla kobiet 16 zł;
- od 1.06.2017 r. dla mężczyzn ze Stargardu 15 zł; dla mężczyzn z innych gmin 17 zł, a dla kobiet 19 zł.

Oplaty za wyżywienie od 1.01.2016 r. wynosiły łącznie 11,50 zł, z tego za śniadanie 3 zł; za obiad 5,50 zł; za kolację 3 zł.

W schronisku dla bezdomnych mężczyzn w Poczerninie obowiązywały następujące stawki opłat za dobę pobytu w okresach: od 1.08.2016 r. do 30.06.2017 r. - 12 zł; od 1.07.2017 r. - 27 zł. Oplaty za wyżywienie od 1.08.2016 r. wynosiły łącznie 8 zł za dzień; od 1.07.2017 r. – 12 zł za dzień, z tego za śniadanie 3 zł; za obiad 6 zł; za kolację 3 zł.

(akta kontroli str. 1459-1466)

W schronisku dla mężczyzn w Stargardzie były pobierane opłaty za pobyt osób bezdomnych na innej podstawie niż decyzje (porozumienia i umowy ustne z osobami bezdomnymi). Pobrano następujące opłaty: w 2016 r. za pobyt 73 osób 332 438 zł, z tego za schronienie 182 907 zł, za wyżywienie 149 531 zł; w 2017 r. za pobyt 86 osób 327 616 zł, z tego za schronienie 191 066 zł, za wyżywienie 136 550 zł; w 2018 r. (do 31.10.) za pobyt 71 osób 230 914 zł, z tego za schronienie 136 562 zł, za wyżywienie 94 352 zł.

(akta kontroli str. 1513- 1533)

W schronisku dla kobiet w Stargardzie były pobierane opłaty za pobyt osób bezdomnych na innej podstawie niż decyzje (porozumienia i umowy ustne z osobami bezdomnymi). Pobrano następujące opłaty: w 2016 r. za pobyt 9 osób 18 061,50 zł, z tego za schronienie 10 348 zł, za wyżywienie 7 713,50 zł; w 2017 r. za pobyt 9 osób 28 955,60 zł, z tego za schronienie 17 466 zł, za wyżywienie 11 489,60 zł; w 2018 r. (do 31.10.) za pobyt 7 osób 31 222 zł, z tego za schronienie 19 513 zł, za wyżywienie 11 709 zł.

(akta kontroli str. 1490-1512)

W schronisku dla mężczyzn w Poczerninie w 2016 r. nie były pobierane opłaty za pobyt osób bezdomnych skierowanych na podstawie decyzji; w 2017 r. pobrano opłaty za pobyt na podstawie decyzji w wysokości 1 158 zł (w tym za schronienie 678 zł, za wyżywienie 480 zł); w 2018 r. pobrano opłaty za pobyt na podstawie decyzji w wysokości 3 864 zł (w tym za schronienie 2 760 zł, za wyżywienie 1 104 zł). Na innej podstawie niż decyzje (porozumienia i umowy ustne z osobami bezdomnymi) pobrano następujące opłaty: w 2016 r. pobrano opłaty za wyżywienie czterech osób w wysokości 4 190 zł; w 2017 r. za pobyt ośmiu osób 46 467 zł, z tego za schronienie 19 806 zł, za wyżywienie 26 661 zł; w 2018 r. za pobyt dziewięciu osób 27 970 zł, z tego za schronienie 13 695 zł, za wyżywienie 14 275 zł.

(akta kontroli str. 1476-1489)

Centrum w Stargardzie dokonywało rozliczeń finansowych z właściwym OPS na podstawie not księgowych na koniec każdego miesiąca. W notach księgowych Centrum podawało dane osoby bezdomnej, okres pobytu, koszty za schronienie, koszty za wyżywienie. Rozliczenia finansowe były wystawiane zgodnie z zawartymi porozumieniami lub ustaleniami ustnymi (gdy nie było zawartego porozumienia). Analiza dokumentacji 30 mieszkańców schronisk wykazała, że w pięciu przypadkach osoby bezdomne samodzielnie ponosiły opłaty za pobyt, a właściwy miejscowo OPS nie był obciążany z tytułu pobytu tych osób w schronisku.

(akta kontroli str. 1471-1472, 1567-1571, 1577-1578, 1627-1633)

W ramach kontroli NIK przeprowadzono anonimowe badanie ankietowe wśród 31 bezdomnych osób, z tego 22 ze Stargardu oraz po jednej z dziewięciu innych miejscowości⁶⁷. Wyniki ankiet⁶⁸ wykazały m.in., że:

- 20 ankietowanych (71,4% z 28 udzielających odpowiedzi) korzystało z usług dla bezdomnych, innych niż pobyt w schronisku; przyznaną pomocą były: zasiłek stały w 14 przypadkach (53,9% z 26 udzielonych odpowiedzi), zasiłek okresowy w sześciu przypadkach (23,1%), zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy w trzech przypadkach (11,5%) oraz po jednym przypadku (3,9%): emerytura, renta i wyżywienie,
- trzech ankietowanych (9,7% z 31) płaciło za pobyt w schronisku⁶⁹; pięciu (16,1%) znało wysokość opłaty wynikającej z decyzji OPS⁷⁰; 15 ankietowanych (50,0% z 30) zwolniono z opłaty za pobyt w schronisku w związku z niskimi dochodami; w trzech przypadkach (10,0%) za pobyt w schronisku organizacja pozarządowa pobierała opłatę⁷¹; żadna z 30 osób udzielających odpowiedzi nie wносиła opłaty za dodatkowe usługi w schronisku.

(akta kontroli str. 1215-1370)

W schronisku dla mężczyzn w Stargardzie i w schronisku dla kobiet w Stargardzie kalkulacje kosztów pobytu jednej osoby w danym roku były sporządzane na podstawie faktycznie poniesionych kosztów w ubiegłym roku. Koszty pobytu w schronisku dla kobiet były rozliczane dla budynku przy ul. Krasińskiego 19, w którym mieściły się także Gminny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Schronisko w Poczerninie działa od 1.07.2016 r. po przejęciu budynku od innego stowarzyszenia wraz z dotychczas mieszkającymi tam osobami bezdomnymi i do końca 2016 r. ceny za pobyt nie uległy zmianie w stosunku do tych, które ponosiły osoby bezdomne od początku 2016 r. Kalkulacja kosztów pobytu w schronisku w Poczerninie na 2017 r. była dokonana na podstawie faktycznie poniesionych kosztów w drugiej połowie 2016 r. W 2018 r. kalkulacja kosztów pobytu w schronisku w Poczerninie była sporządzona na podstawie faktycznie poniesionych kosztów w 2017 r.

(akta kontroli str. 1472-1473, 1534-1548)

Poniesione wydatki za pobyt w schronisku dla mężczyzn w Stargardzie wynosiły łącznie w 2016 r. - 210 714,42 zł, w 2017 r. - 204 799,99 zł, w 2018 r. (do 31.10.) - 193 302,59 zł. Poniesione w 2016 r. koszty własne Centrum wynosiły 194 492,42 zł i były ponoszone na utrzymanie budynku w wysokości 183 994,42 zł,

⁶⁷ Białuń, Grabowo, Gryfino, Kluczewo, Kraśnik, Okunica, Szczecin, Trzcianko Zdrój i Witkowo.

⁶⁸ Ponadto, w wyniku ankiet ustalono, że: 1) przyczyną bezdomności były: w dziewięciu przypadkach (29,0% z 31 udzielonych odpowiedzi) problemy rodzinne, w siedmiu (22,6%) brak pracy i problemy finansowe, w czterech (12,9%) choroba (alkoholizm), w dwóch (6,5%) samotność, w dwóch innych utrata mieszkania, w siedmiu przypadkach (22,6%) kilka z czynników: w dwóch przypadkach choroba i brak pracy, również w dwóch przypadkach samotność, problemy rodzinne i choroba oraz w trzech przypadkach (9,7%): problemy rodzinne i brak pracy, samotność, choroba i brak pracy, samotność, problemy rodzinne, choroba i brak pracy; 2) okres korzystania z usług schroniska dla bezdomnych wynosił: ponad pół roku w 24 przypadkach (77,4% z 31) oraz mniej niż sześć miesięcy w siedmiu przypadkach (22,6%); 3) 29 ankietowanych (96,7% z 30) stwierdziło, że korzystało z praw obywatelskich; 21 ankietowanych (72,4% z 29) pracownik OPS lub schroniska pomógł w korzystaniu z praw obywatelskich; w 29 przypadkach (93,6% z 31) ankietowani byli bardzo zadowoleni lub zadowoleni ze świadczonej im pomocy, jedna osoba (3,2%) była czasami zadowolona, a czasami nie, także jedna osoba odpowiedziała, że nie była zadowolona; 24 ankietowanych (77,4%) oceniło, że pomoc oferowana w schronisku umożliwi im opuszczenie schroniska i rozpoczęcie samodzielnego życia; 25 osób (80,7%) nie miało trudności przy korzystaniu z otrzymywanej pomocy, dwie osoby (6,5%) odczuwały lęk przed wyrażeniem niezadowolenia z jakości wykonanej usługi, jedna osoba (3,2%) nie miała zaufania do opiekunów, jedna osoba oceniła, że pomagające osoby nie interesowały się jej sprawami życiowymi, jedna osoba kilka czynników łącznie, które wystąpiły przy korzystaniu z pomocy; 4) u 25 osób (80,7% z 31), w okresie korzystania z pomocy społecznej, był pracownik z OPS w celu zasięgnięcia informacji o jakości udzielanej pomocy; jednemu ankietowanemu (3,2%), oprócz pobytu w schronisku, zaproponowano dofinansowanie zakupu odzieży zimowej; trzech ankietowanych (9,7%) chciałoby otrzymać dodatkową pomoc w formie: zasiłku finansowego, mieszkania jednoosobowego oraz życzliwej rozmowy; osiem osób (80% z 10 uzyskanych odpowiedzi) przekazało pracownikom schroniska/OPS swoje podziękowania za pracę, jedna osoba (10%) odpowiedziała, że oczekiwała więcej szacunku dla bezdomnych, również jedna stwierdziła, że nie należało stwarzać sytuacji konfliktowych.

⁶⁹ W jednej odpowiedzi określono wysokość: 170 zł.

⁷⁰ 400-500 zł, 640 zł i 641 zł.

⁷¹ Po jednej odpowiedzi: 570 zł Caritas i 950 zł bez określenia organizacji.

wynagrodzenia w łącznej wysokości 10 498 zł⁷². Wydatki w łącznej wysokości 16 222 zł zostały sfinansowane ze środków z budżetu: Gminy Miasto Stargard na podstawie umowy dotacji SP.3/1/2014 w wysokości 2 222 zł⁷³ i budżetu Wojewody na podstawie umowy dotacji 282/S1/2016 w wysokości 14 000 zł⁷⁴. Poniesione w 2017 r. koszty własne Centrum wynosiły 186 674,99 zł i były ponoszone na utrzymanie budynku w wysokości 177 439,99 zł, wynagrodzenia w łącznej wysokości 9 235 zł⁷⁵. Wydatki w łącznej wysokości 18 125 zł zostały sfinansowane ze środków z budżetu: Gminy Miasto Stargard na podstawie umowy dotacji SP.II.3/7/2017 w wysokości 2 925 zł⁷⁶ i budżetu Wojewody na podstawie umowy dotacji 283/S1/2017 w wysokości 15 200 zł⁷⁷.

Poniesione w 2018 r. koszty własne Centrum wynosiły 160 589,46 zł i były ponoszone na utrzymanie budynku w wysokości 150 924,46 zł oraz wynagrodzenia w wysokości 9 665 zł⁷⁸. Wydatki w łącznej wysokości 32 713,13 zł zostały sfinansowane ze środków z budżetu: Gminy Miasto Stargard na podstawie umowy dotacji SP.II.3/7/2017 w wysokości 2 495 zł⁷⁹, budżetu Wojewody na podstawie umowy dotacji 386/S1/2018 w wysokości 15 855,99 zł⁸⁰ oraz budżetu państwa na podstawie umowy DPS/B/129/2018 w wysokości 14 362,14 zł⁸¹.

Koszt jednostkowy pobytu ustalono w 2016 r. przy 14 384 osobodniach⁸² na 14,65 zł; w 2017 r. przy 13 249 osobodniach na 15,46 zł; w 2018 r. (do 31.10.) przy 4 996 osobodniach na 38,69 zł.

(akta kontroli str. 490-549, 651-738, 1549-1551)

Poniesione wydatki na schronienie w schronisku dla kobiet w Stargardzie⁸³ wynosiły łącznie w 2016 r. – 394 417,69 zł, w 2017 r. – 377 056,79 zł, w 2018 r. (do 31.10.) – 306 418,06 zł. W 2016 r. koszty własne Centrum wynosiły 125 033,69 zł. Wydatki w łącznej kwocie 269 384 zł zostały sfinansowane ze środków: z budżetu Gminy Miasto Stargard na podstawie umowy dotacji SP.5-02/2016 w wysokości 245 500 zł⁸⁴; z budżetu Powiatu Stargardzkiego⁸⁵ na podstawie umowy dotacji 2151/3/2016 w wysokości 20 384 zł⁸⁶, z budżetu Wojewody na podstawie umowy dotacji 282/S1/2016 w wysokości 3 500 zł⁸⁷. W 2017 r. koszty własne Centrum wynosiły 82 327,79 zł. Wydatki w łącznej kwocie 294 729 zł zostały sfinansowane ze środków: z budżetu Gminy Miasto Stargard na podstawie umowy dotacji SP.5-02/2016 w wysokości 270 000 zł⁸⁸; z budżetu Powiatu na podstawie umowy dotacji 6/2017 w wysokości 21 529 zł⁸⁹, z budżetu Wojewody na podstawie umowy dotacji 283/S1/2017 w wysokości 3 200 zł⁹⁰. W 2018 r. (do 31.10.) koszty własne

⁷² Z tego: psychoterapeuty 2 880 zł, pracowników punktu konsultacyjnego (prawnik, psycholog) 5 680 zł, pielęgniarki 1 938 zł.

⁷³ Z tego wynagrodzenia: pracowników punktu konsultacyjnego w wysokości 2 000 zł i pielęgniarki 222 zł.

⁷⁴ Z tego opłaty za media 9 000 zł, zakup materiałów i sprzętu niezbędnego do drobnych remontów i adaptacji pomieszczeń 4 913,81 zł, zakup środków czystości 86,19 zł.

⁷⁵ Z tego: psychoterapeuty 2 880 zł, pracowników punktu konsultacyjnego 5 000 zł, pielęgniarki 1 355 zł.

⁷⁶ Z tego wynagrodzenia: pracowników punktu konsultacyjnego w wysokości 1 400 zł i pielęgniarki 1 525 zł.

⁷⁷ Z tego opłaty za media 12 000 zł, remontów i adaptacji pomieszczeń 3 200 zł.

⁷⁸ Z tego: psychoterapeuty 2 880 zł, pracowników punktu konsultacyjnego 5 430 zł, pielęgniarki 1 355 zł.

⁷⁹ Z tego wynagrodzenia: pracowników punktu konsultacyjnego w wysokości 970 zł i pielęgniarki 1 525 zł.

⁸⁰ Z tego remont i wyposażenie pomieszczeń 6 400 zł, opłaty za media 9 455,99 zł.

⁸¹ Z tego panele podłogowe, podkłady pod panele oraz listwy – 12 230 zł, materiały remontowe 2 132,14 zł.

⁸² Liczba faktycznie wykorzystanego schronienia przez osoby bezdomne w ciągu roku.

⁸³ Rozliczane dla budynku przy ul. Krasińskiego 19, w którym mieściły się także Gminny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

⁸⁴ Z tego wynagrodzenia 183 564,95 zł, opłaty za media 47 793,05 zł, naprawy, przeglądy i konserwacje 5 252,72 zł, użytkowanie samochodu 7413,28 zł, monitoring 1 476 zł.

⁸⁵ Dalej: Powiatu.

⁸⁶ Z tego opłaty za media 3 192 zł, wynagrodzenia 17 192 zł.

⁸⁷ Z tego zakup materiałów i sprzętu do drobnych remontów 982,76 zł, zakup i naprawy urządzeń do gromadzenia, przetwarzania, przechowywania i wydawania żywności 800,00), zakup środków higieny osobistej, odzieży, obuwia 999,99 zł, inne np. wyposażenie 717,25 zł

⁸⁸ Z tego wynagrodzenia 201 767,48 zł, opłaty za media 53 759,06 zł, naprawy, przeglądy i konserwacje 4 632,59 zł, użytkowanie samochodu 8 364,87 zł, monitoring 1 476 zł.

⁸⁹ Z tego opłaty za media 5 291 zł, wynagrodzenia 16 238 zł.

⁹⁰ Z tego zakup środków higieny osobistej, odzieży, obuwia 2 399,74 zł, remonty, adaptacja pomieszczeń 800,26 zł.

Centrum wynosiły 67 443,50 zł. Wydatki w łącznej kwocie 238 974,56 zł zostały sfinansowane ze środków: z budżetu Gminy Miasto Stargard na podstawie umowy dotacji SP.5-02/2016 w wysokości 221 914,85 zł⁹¹; z budżetu Powiatu na podstawie umowy dotacji 10/2018 w wysokości 13 695,70 zł⁹², z budżetu Wojewody na podstawie umowy dotacji 386/S1/2018 w wysokości 3 364,01 zł⁹³.

Koszt jednostkowy pobytu ustalono w 2016 r. przy 6 845 osobodniach na 57,62 zł; w 2017 r. przy 6 139 osobodniach na 61,42 zł; w 2018 r. (do 31.10.) przy 6 045 osobodniach na 50,69 zł.

(akta kontroli str. 64-380, 1552-1554, 1582)

Poniesione wydatki na schronienie w schronisku dla mężczyzn w Poczerninie wynosiły łącznie w 2016 r. (od 1.07.) - 36 023,85 zł, w 2017 r. - 213 195 zł, w 2018 r. (do 31.10.) - 136 671,67 zł. W 2016 r. wydatki dotyczyły kosztów własnych utrzymania. W 2017 r. koszty własne Centrum wynosiły 149 445 zł. Pozostałe wydatki w łącznej kwocie 63 750 zł zostały sfinansowane ze środków z budżetu państwa na podstawie umowy dotacji DPS/B/152/2017. W 2018 r. (do 31.10.) koszty własne Centrum wynosiły 111 228,80 zł. Pozostałe wydatki w łącznej kwocie 25 442,87 zł zostały sfinansowane ze środków: z budżetu państwa na podstawie umowy dotacji DPS/B/129/2018 w wysokości 14 362,14 zł i budżetu Gminy Kolbaskowo na podstawie umowy dotacji 38/2018 w wysokości 11 080,73 zł⁹⁴. Koszt jednostkowy pobytu ustalono w 2016 r. przy 3 997 osobodniach na 9,01 zł; w 2017 r. przy 5 390 osobodniach na 39,55 zł; w 2018 r. (do 31.10.) przy 5 759 osobodniach na 23,73 zł.

(akta kontroli str. 381-489, 967-1004, 1548-1549, 1583)

Dyrektor Centrum wyjaśniła W kalkulacjach faktycznie poniesionych kosztów dziennego pobytu osób bezdomnych w latach 2016-2018, wydatki finansowane na podstawie umów dotacji były kosztami refundowanymi. W kalkulacji ujmowaliśmy wszystkie wydatki, które były ponoszone w ciągu roku na świadczenie usług wobec osób bezdomnych. Z kosztów ponoszonych z dotacji były świadczone usługi na nieco wyższym poziomie niż podstawowy. Z tego też względu zostały one ujęte w kalkulacji.

(akta kontroli str. 1579, 1581)

Wysokość pobieranych przez Centrum opłat za pobyt w schroniskach była współmierna do ponoszonych kosztów.

(akta kontroli str. 1548-1559)

1.7. W latach 2017-2018 Centra Socjalne Caritas Archidiecezji zawarły z gminami i OPS łącznie 20 porozumień w zakresie zapewnienia schronienia osobom bezdomnym, z tego Centrum Socjalne w Stargardzie 10⁹⁵. W wyniku badania porozumień zawartych przez Centrum w Stargardzie stwierdzono:

⁹¹ Z tego wynagrodzenia 170 322,16 zł, opłaty za media 42 813,01 zł, naprawy, przeglądy i konserwacje 2 445,75 zł, użytkowanie samochodu 5 103,93 zł, monitoring 1 230 zł.

⁹² Z tego opłaty za media 2 269,76 zł, wynagrodzenia 11 425,94 zł.

⁹³ Z tego zakup materiałów i sprzętu do drobnych remontów 982,76 zł, zakup i naprawy urządzeń do gromadzenia, przetwarzania, przechowywania i wydawania żywności 800,00), zakup środków higieny osobistej, odzieży, obuwia 999,99 zł, inne np. wyposażenie 717,25 zł

⁹⁴ Z tego wynagrodzenia 4 500 zł, media 5 163,23 zł, opał 1 417,50 zł.

⁹⁵ W latach 2017-2018 Centrum w Stargardzie zawarło porozumienia w zakresie zapewnienia schronienia: 1) 1.06.2017 r. z Gminą Pyrzyce reprezentowaną przez Dyrektora OPS w Pyrzycach na okres od 1.06.2017 r. do 31.12.2017 r.; 2) 11.12.2017 r. z Gminą Miasto Stargard przy udziale Dyrektora MOPS w Stargardzie, w której nie określono okresu obowiązywania; 3) 22.12.2017 r. z Gminą Węgorzynie reprezentowaną przez Kierownika OPS w Węgorzynie na okres od 1.12.2017 r. do 30.06.2018 r.; 4) 1.01.2018 r. z Gminą Pyrzyce reprezentowaną przez Dyrektora OPS w Pyrzycach na okres od 1.01.2018 r. do 31.12.2018 r.; 5) 26.03.2018 r. z Dyrektorem OPS w Debrznie na okres od 1.04.2018 do 31.12.2018 r.; 6) 30.04.2018 r. z Gminą Stara Dąbrowa reprezentowaną przez Kierownika GOPS w Starej Dąbrowie na okres od 30.04.2018 r. do 31.12.2018 r.; 7) 6.06.2018 r. z Gminą Choszczno reprezentowaną przez Kierownika MGOPS w Choszczynie na okres 6.06.2018 r. do 31.10.2018 r.; 8) 29.06.2018 r. z Gminą Węgorzynie reprezentowaną przez Kierownika OPS w Węgorzynie na okres od 1.07.2018 r. do 31.10.2018 r.; 9) 6.08.2018 r. z Dyrektorem OPS w Barlinku na okres od 6.08.2018 r. do 31.12.2018 r.;

- porozumienia z gminami/OPS były zawierane (po zapewnieniu schronienia osobie bezdomnej, zamieszkałej w danej gminie albo której ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały był w danej gminie) dla potrzeb unormowania przyjęć osób bezdomnych z danej gminy oraz ustaleniu form i terminów rozliczeń z tytułu opłat za pobyt i wyżywienie;
- w umowie z Gminą Miasto Stargard wskazano, że osoby bezdomne miały mieć zapewnione schronienie w budynkach użyzanych Caritas przez Miasto Stargard, zasady kierowania osób oraz finansowanie ich pobytu miały być uzgodnione pomiędzy stronami porozumienia; do dnia zakończenia kontroli NIK strony w sposób formalny nie uregulowały tej kwestii.
- w dziewięciu pozostałych porozumieniach OPS był zobowiązany do uregulowania kwestii formalnych dotyczących pobytu osób bezdomnych w placówce (np. przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego); zostały określone koszty pobytu osoby bezdomnej w schronisku, nie wskazano liczby miejsc do zabezpieczenia dla osób bezdomnych z terenu poszczególnych gmin; rozliczenie opłat z tytułu pobytu i wyżywienia (całodziennego lub jednego gorącego posiłku) ustalono na podstawie not księgowych lub faktur wystawianych przez Centrum za faktyczny pobyt w schronisku osoby bezdomnej.
- w porozumieniu z Gminą Stara Dąbrowa były zapisy dotyczące działań aktywizujących osoby bezdomne oraz ustaleń dotyczących współpracy ze schroniskiem w zakresie świadczenia osobom bezdomnym usług ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej; w pozostałych dziewięciu porozumieniach nie było ww. zapisów.

(akta kontroli str. 1104-1214)

W Centrum prowadzono wyodrębnioną ewidencję księgową dla środków otrzymywanych w ramach ww. porozumień oraz przeprowadzano kalkulację kosztów pobytu osób bezdomnych⁹⁶. W porozumieniach nie było zapisów odnoszących się do przeznaczania otrzymanych środków wyłącznie na cele i zadania określone w porozumieniach, sporządzania sprawozdań oraz do zgodności świadczenia usług z przepisami prawa.

(akta kontroli str. 1477-1489, 1491-1512, 1514-1533)

W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK w czasie kontroli uzyskano informacje od 11 gmin i trzech OPS (z którymi Caritas Archidiecezji zawarła porozumienia) dotyczące zlecenia zadania zapewnienia schronienia. Od jednej gminy do dnia sporządzenia wystąpienia pokontrolnego nie uzyskano odpowiedzi.

W zakresie braku w porozumieniach zapisów dotyczących świadczenia osobom bezdomnym usług ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjścia z bezdomności i uzyskania samodzielności życiowej ww. podmioty wskazały: w dziewięciu przypadkach, że obowiązek zapewnienia działań aktywizujących przez schronisko wynikał z art. 48a ust. 2 ustawy o pomocy społecznej i w związku z tym powielanie tego zapisu nie było konieczne; w trzech przypadkach, że brak było wzoru porozumienia; w jednym przypadku, że ww. zapisy przeoczono. W zakresie zawarcia w porozumieniach ogólnego sformułowania zapewnienia schronienia osobom bezdomnym w miarę posiadania wolnych miejsc (bez wskazania liczby miejsc) ww. podmioty wskazały: w pięciu przypadkach, że zapewnienie schronienia było jednorazowe, w czterech przypadkach, że gmina kierowała osoby bezdomne do schronisk najbliższej położonych, w jednym przypadku,

10) 31.10.2018 r. z Gminą Węgorzyno reprezentowaną przez Kierownika OPS w Węgorzynie na okres od 1.11.2018 r. do 21.12.2018 r.

⁹⁶ O czym szerzej mowa w pkt 1.6. niniejszego wystąpienia.

że zapisy w porozumieniu zostały źle sformułowane. W zakresie zawarcia porozumień międzygminnych (art. 74 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁹⁷) dwa podmioty w odpowiedzi wskazały, że zawarto porozumienie przez przeoczenie oraz że porozumienie zawarto w trybie art. 4 pkt 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁹⁸.

(akta kontroli str.1176-1214, 1633)

Centrum realizowało cztery zadania publiczne z zakresu pomocy społecznej:

- 1) zadanie pn. „Realizacja działań na rzecz przeciwdziałania i wychodzenia z bezdomności” zlecone Centrum w Stargardzie przez Gminę Miasto Stargard na podstawie umowy nr SP.3/1/2014 z dnia 2.01.2014 r. Zgodnie z umową Centrum zostały przyznane środki finansowe w formie dotacji w łącznej wysokości zł 267.300 zł, z tego w 2014 r. - 89.100 zł; w 2015 r. – 89.100 zł, w 2016 r. – 89.100 zł. Całkowity koszt zadania publicznego wynosił 305.076 zł, z tego w 2014 r. – 101.020 zł; w 2015 r. - 102.028 zł; w 2016 r. – 102.028 zł. Termin realizacji zadania i poniesienia wydatków ustalono od 2.01.2014 r. do 31.12.2016 r.
- 2) zadanie pn. „Prowadzenie działań mających na celu rozwiązywanie problemów bezdomności” zlecone Caritas Archidiecezji przez Gminę Miasto Stargard na podstawie umowy nr SP.II.3/7/2017 z 2.01.2017 r. Umowa w całości była realizowana przez Centrum w Stargardzie. Zgodnie z umową Caritas przyznane zostały środki finansowe w formie dotacji w łącznej wysokości 239.880 zł, z tego w 2017 r. - 119.940 zł; w 2018 r. - 119.940 zł. Całkowity koszt zadania publicznego wynosił 266.268 zł, z tego w 2017 r. - 133.134 zł; w 2018 r. - 133.134 zł. Termin realizacji zadania i poniesienia wydatków ustalono od 2.01.2017 r. do 31.12.2018 r.
- 3) zadanie pn. „Zapewnienie schronienia dla osób bezdomnych z terenu Gminy Kołbaskowo w 2018 r.” zlecone Caritas Archidiecezji przez Gminę Kołbaskowo na podstawie umowy nr 38/2018 z 1.02.2018 r. Umowa w całości była realizowana przez Centrum w Stargardzie. Zgodnie z umową Caritas przyznane zostały środki finansowe w formie dotacji w wysokości 14.600 zł. Termin realizacji zadania i poniesienia wydatków ustalono od 1.02.2018 r. do 31.12.2018 r.
- 4) zadanie „Utworzenie i prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych” zlecone Caritas Archidiecezji przez Gminę Miasto Stargard na podstawie umowy nr SP.I.7/106/2018 z 11.09.2018 r. Umowa w całości była realizowana przez Centrum w Stargardzie. Zgodnie z umową Caritas przyznane zostały środki finansowe w formie dotacji w wysokości 393.000 zł, z tego w 2018 r. - 158.000 zł w 2019 r. - 235.000 zł (aneksem z 2.01.2019 r. zmieniono na 220.000 zł). Procentowy udział dotacji w całkowitym koszcie zadania publicznego wynosił 100%. Termin realizacji zadania i poniesienia wydatków ustalono od 11.09.2018 r. do 31.12.2019 r.

Wszystkie umowy dotyczące wykonania zadań publicznych z zakresu pomocy społecznej były realizowane w oparciu o oferty złożone przez Caritas i przyjęte przez gminy. Środki z dotacji zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem i rozliczone na zasadach i w terminach ustalonych w zawartych umowach. Zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁹⁹ z wykonania ww. zadań publicznych Caritas sporządziła sprawozdania i terminowo się rozliczyła. Na potrzeby realizacji ww. zadań publicznych była prowadzona wyodrębniona ewidencja księgową.

⁹⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 994 ze zm.

⁹⁸ Dz. U. z 2018 r. poz. 1986 ze zm.

⁹⁹ Dz. U. z 2018 r. poz. 450 ze zm., dalej ustawa o wolontariacie.

(akta kontroli str. 651-641, 739-749,967-975, 1174-1175)

1.8. Caritas Archidiecezji ubiegała się o środki w ramach:

- „Programu wspierającego rozwiązywanie problemu bezdomności” - z wnioskowanej kwoty 250 000 zł, Caritas otrzymała w 2017 r. dotację w kwocie 132 000 zł, z czego Centrum otrzymało 63 750 zł; nieotrzymanie całości wnioskowanych środków skutkowało ograniczeniem zakresu rzeczowego zadania publicznego i planowanych wydatków, tj. zrezygnowano w Domu Miłosierdzia „Betania” w Poczerninie z remontu kotłowni i w schronisku dla mężczyzn w Szczecinie przy ul. Nehringa 14 z remontu kotłowni oraz zakupu z montażem urządzeń do prania i suszenia odzieży (tj. dwóch pralek, jednej suszarki);
- programu „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym” - z wnioskowanej kwoty 202 501 zł, Caritas otrzymała w 2018 r. dotację w wysokości 179 000 zł, z czego Centrum otrzymało 48 501 zł, nieotrzymanie całości wnioskowanych środków nie skutkowało ograniczeniem zakresu rzeczowego zadania publicznego, zmniejszono planowane wydatki na remont sanitariatów w schronisku dla bezdomnych mężczyzn w Szczecinie przy ul. Nehringa 14; zadanie wykonano przy użyciu tańszych materiałów oraz z pozyskanych darowizn materiałów budowlanych od osób prywatnych;
- konkursów o wsparcie realizacji zadania publicznego pod nazwą „Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin”, organizowanych w 2016 r., 2017 r., i 2018 r. przez Wojewodę - z wnioskowanych kwot wynoszących w każdym badanym roku 50 000 zł, Caritas otrzymała odpowiednio 45 000 zł (z tego Centrum 17 500 zł), 38 000 zł (z tego Centrum 19 000 zł), 50 000 zł (z tego Centrum 25 000 zł); nieotrzymanie całości wnioskowanych środków w 2016 r. nie skutkowało ograniczeniem zakresu rzeczowego zadania publicznego; w 2017 r. ograniczono zakres rzeczowy zadania publicznego (nie zakupiono paliwa do samochodów służbowych).

Caritas Archidiecezji sporządziła sprawozdania z wykonania zadań objętych ww. dotacjami w terminie 30 dni od dnia ich zakończenia, co było zgodne z art. 18 ust. 1 ustawy o wolontariacie. Sprawozdania zawierały elementy określone w art. 18 ust. 4 ustawy o wolontariacie

(akta kontroli str.381-650, 1079-1086, 1407-1409)

1.9. W odniesieniu do zmian w systemie pomocy osobom bezdomnym dokonanych od września 2016 r., Dyrektor Caritas Archidiecezji wyjaśnił: *Okres, jaki minął od wprowadzenia zmian we wrześniu 2016 roku, jest zbyt krótki, aby ocenić, na ile zmiany te wpłynęły na poprawę skuteczności pomocy udzielanej osobom bezdomnym. Wiele zmian, w tym minimalne standardy określone rozporządzeniem Ministra, uległy w tym czasie poprawkom i nie wiadomo, czy do końca okresu przejściowego nie zmienią się kolejny raz, i czy nie zostaną wprowadzone nowe rozwiązania dotyczące świadczeń gwarantowanych osobom bezdomnym. Skutkuje to trudnością w wypracowaniu finalnych rozwiązań, które można przyjąć jako optymalne na najbliższe 10-20 lat. Wprowadzane zmiany przyczyniają się do poprawy warunków świadczenia usług w schroniskach i innych formach opieki (liczebność osób w salach, ilość personelu, jasne zasady odpłatności), ale jednocześnie dają gminom możliwość ograniczania świadczeń do minimum (np. poprzez prowadzenie wielu noclegowni, a tylko jednego schroniska dla niewielu osób). Zaproponowane zmiany w dalszym ciągu nie różnicują wystarczająco typów bezdomności i sprawiają, że identyczne miejsce w schronisku czy noclegowni proponowane jest osobie długotrwale bezdomnej, uzależnionej, zdemoralizowanej*

i osobie, która nagle znalazła się „na ulicy”, ale jest osobą samodzielną, pracującą, zasługującą na inną formę zastępczego, tymczasowego schronienia. Wzmocnienie aktywności i szybsze wyjście z bezdomności jest uzależnione przede wszystkim od dobrej współpracy z miejscowym Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Wprowadzone zmiany w przepisach nie przyniosą oczekiwanych rezultatów bez zmiany stylu pracy pracowników socjalnych OPS. Zadaniem dla gminy i NGO ma być wyprowadzenie z bezdomności, tymczasem większość OPS ogranicza się do zapewnienia schronienia poprzez wywiad, właściwą decyzję i skierowanie. Część nowych rozwiązań wydaje się mało precyzyjna i wymaga dookreślenia, np.: czy zatrudniony opiekun – 1 na 50 osób – musi być obecny w schronisku i czy wystarczy praca przez 8 godzin dziennie, czy potrzeba więcej osób, by min. jeden opiekun był zagwarantowany przez cały dzień; co oznacza zapis, że zamiast prowadzenia noclegowni można prowadzić całodobową ogrzewalnię; dlaczego małe gminy wiejskie muszą zagwarantować z góry miejsca w trzech typach placówek, podczas gdy w ich przypadku osoby bezdomne to pojedyncze przypadki, którymi można się zająć, gdy takie osoby faktycznie się pojawią. Rozwiązaniem właściwszym od wprowadzenia podmiotu centralnie koordynującego i kontrolującego działania na rzecz osób bezdomnych jest wsparcie istniejących już organizacji i partnerstw działających w zakresie upowszechniania dobrych praktyk, szkoleń i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie bezdomności. Najwięcej można nauczyć się od praktyków zajmujących się bezpośrednio osobami bezdomnymi.

(akta kontroli str. 1399-1401)

Caritas Archidiecezji nie była objęta kontrolą P/13/113 Działania administracji publicznej na rzecz bezdomnych w latach 2012-2013 – I półrocze.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Żadna z 10 osób, które zajmowały w latach 2016-2018 stanowisko kierowników schronisk dla bezdomnych funkcjonujących w ramach Centrów Socjalnych Caritas Archidiecezji, nie spełniała wymogu określonego w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, gdyż nie posiadała specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej. Ponadto stwierdzono, że cztery osoby (z 10) nie spełniały określonego ww. przepisie wymogu posiadania co najmniej 3-letniego stażu pracy w pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 51, 55-59)

Dyrektor Caritas Archidiecezji wyjaśnił: Osoby zatrudnione na stanowiskach kierowników schronisk nie zawsze posiadały trzyletni staż w pomocy społecznej.

Wynika to z następujących powodów: 1) kandydat nie posiada stażu, ale posiada inne doświadczenie w pracy z osobami bezdomnymi, ubogimi lub zmarginalizowanymi; 2) kandydat ewidentnie nadaje się do tej pracy, ma odpowiednie predyspozycje i „misję”; 3) kandydat ma doświadczenie w zarządzaniu zespołem i organizacją z uwagi na pełnione wcześniej funkcje kierownicze (np. były komendant oddziału Straży Granicznej); 4) kandydat jest długoletnim wolontariuszem Caritas, choć nie pracował zawodowo w pomocy społecznej publicznej lub niepublicznej; 5) brakuje innych kandydatów, z powodu zbyt małej pensji lub konkurencji. Poza tym wielu naszych kierowników posiada ogromne doświadczenie i wiedzę nabytą w ciągu kilkunastoletniej pracy w schronisku, a specjalizacja jest tylko uzupełnieniem ich kwalifikacji.

Kierownicy naszych schronisk zostali skierowani na kurs „Specjalizacja z zakresu pomocy społecznej” w celu uzyskania odpowiednich kwalifikacji, tj. specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej. Wprowadzenie obowiązku posiadania takich kwalifikacji było powiązane z zapowiedzią bezpłatnych szkoleń dla organizacji

zajmujących się bezdomnością. Czekaliśmy kilka lat na zapowiedziane przez MRPIPS bezpłatne projekty i w uzgodnieniu z samorządami skierowaliśmy naszych pracowników na te szkolenia, gdy zostały uruchomione.

(akta kontroli str. 1402-1404)

2. Dwóch opiekunów zatrudnionych w noclegowni w Stargardzie (działającej od 1 listopada 2018 r.) nie spełniało wymogów, określonych w art. 48a ust. 3a ustawy o pomocy społecznej, tj. nie posiadało co najmniej średniego wykształcenia.

(akta kontroli str. 60-63)

Dyrektor Centrum w Stargardzie wyjaśniła: *W noclegowni zostali zatrudnieni pracownicy nie posiadający wykształcenia co najmniej średniego z powodu braku możliwości znalezienia w/w pracowników (zbyt niskie pensje i zbyt duża konkurencja na rynku pracy).*

(akta kontroli str. 1469, 1471)

3. Czas funkcjonowania noclegowni określony w regulaminie od godz. 20⁰⁰ do godz. 8⁰⁰ w okresie od 1 kwietnia do 30 września stanowił naruszenie wymogów określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r., zgodnie z którym w ww. okresie noclegownia winna być czynna od godz. 19⁰⁰ do godz. 7⁰⁰.

(akta kontroli str. 37, 1446)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *W przypadku noclegowni było to moje niedopatrzenie, liczba godzin była taka sama, tyle że w innym okresie czasu. Zmienię ten regulamin.*

(akta kontroli str. 40)

OCENA CZĄSTKOWA

Działania Caritas Archidiecezji podejmowane w celu udzielenia pomocy osobom bezdomnym zapewniały schronienie i realizację innych zadań określonych w ustawie o pomocy społecznej. Kontrolowane Centrum w Stargardzie zapewniło schronienie osobom potrzebującym, podejmując wobec nich usługi ukierunkowane na aktywizację społeczną, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej. Pracownicy socjalni Centrum opracowali IPWzB dla od 18,2% do 26,7% osób bezdomnych przebywających w schroniskach w latach 2016-2018. IPWzB uwzględniały sytuacje osób bezdomnych i były zgodne ze zgłaszanymi potrzebami. Dotacje przyznane Caritas Archidiecezji i Centrum w Stargardzie na zadania związane z udzielaniem schronienia osobom bezdomnym zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem i rozliczone na zasadach ustalonych w zawartych umowach.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły nieposiadania wymaganej specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej przez wszystkich kierowników schronisk oraz niespełniania minimalnych standardów określonych w obowiązujących w przepisach w zakresie godzin otwarcia noclegowni w Stargardzie oraz w zakresie kwalifikacji opiekunów w niej zatrudnionych.

Centrum nie spełniało też standardów w zakresie: czasu funkcjonowania ogrzewalni, liczby opiekunów w schronisku dla mężczyzn w Stargardzie oraz kwalifikacji pięciu opiekunów zatrudnionych w Centrum w Stargardzie. Zgodnie z przepisami art. 4 i art. 5 ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej czas dostosowania do standardów w tym zakresie określono do 31 grudnia 2020 r.

OBSZAR

2. Nadzór nad realizacją zadań na rzecz osób bezdomnych.

Opis stanu faktycznego

2.1. W zakresie sprawowanego nadzoru nad realizacją zadań na rzecz osób bezdomnych Dyrektor Caritas Archidiecezji wyjaśnił: *W Caritas nie funkcjonuje specjalny system kontroli wewnętrznej, Za prawidłowe funkcjonowanie jednostek*

Caritas i ich kontrolę odpowiada dyrektor Caritas Archidiecezji. Decyzja o stworzeniu i wdrożeniu systemu kontroli wewnętrznej leży w gestii Arcybiskupa Metropolity Szczecińsko-Kamieńskiego, który do tej pory, wobec dobrze funkcjonującego sposobu nadzoru, nie podjął takich kroków. Nadzór nad działaniami wobec osób bezdomnych prowadzonymi przez Centrum Socjalne Caritas w Stargardzie odbywa się w sposób ciągły w ciągu roku poprzez regularny kontakt dyrektora Caritas Archidiecezji z dyrektorem Centrum, tj. spotkania w Biurze Archidiecezji w Szczecinie, spotkania w CSC w Stargardzie oraz kontakt telefoniczny i mailowy. Wszystkie uwagi i problemy omawiane są na bieżąco. Przynajmniej raz w roku funkcjonowanie CSC w Stargardzie omawiane jest także wnikliwie wspólnie z przedstawicielami Wydziału Polityki Społecznej UM w Stargardzie. Wszystkie sprawozdania przygotowywane przez CSC są zatwierdzane i podpisywane przez dyrektora Caritas Archidiecezji. Każdy pracownik i podopieczny ma prawo do odwołania się do dyrektora Caritas i do wnioskowania o bliższe zbadanie jego sprawy. CSC w Stargardzie były poddawane wielu kontrolom zewnętrznym w ciągu roku. Zalecenia wynikające z tych kontroli są wdrażane w Stargardzie, a także – jeśli to zasadne – w innych jednostkach Caritas na terenie archidiecezji.

(akta kontroli str. 1406)

W latach 2016-2018 (do 31.10.) w Caritas Archidiecezji zostało przeprowadzonych sześć kontroli zewnętrznych, z których jedna dotyczyła problematyki bezdomności. Kontrola została przeprowadzona przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w 2017 r.¹⁰⁰ i nie wykazała nieprawidłowości w działaniach dotyczących osób bezdomnych.

(akta kontroli, str. 1371-1384)

W latach 2016-2018 w Centrum w Stargardzie zostały przeprowadzone cztery kontrole zewnętrzne, w tym jedna dotyczyła problematyki bezdomności¹⁰¹. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

(akta kontroli, str. 1385-1394)

W latach 2016-2018 (do 31.10.) do Caritas Archidiecezji wpłynęła jedna skarga, która dotyczyła funkcjonowania schroniska dla bezdomnych w Świnoujściu¹⁰². Dyrektor Archidiecezji uznał skargę za bezzasadną. Do Centrum w Stargardzie nie wpłynęły skargi na poziom, zakres oraz sposób wykonania usług na rzecz osób bezdomnych.

(akta kontroli, str. 1395-1398)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Kontrole zewnętrzne obejmujące problematykę bezdomności nie wykazały nieprawidłowości. Dyrektor Caritas Archidiecezji prowadził nadzór nad działalnością Centrów Socjalnych, pomimo niewdrożonego formalnie systemu kontroli wewnętrznej. Sprawowany nadzór dotyczył realizacji ustawowych zadań wobec osób bezdomnych, w tym rzetelności rozliczeń finansowych.

¹⁰⁰ Przedmiotem kontroli była prawidłowość realizacji zadania oraz wydatkowania środków przyznanych na podstawie umowy nr WEiS/II/DJ/D/12/17 z 20.03.2017 r. w drodze dotacji w ramach wykonywania zadania publicznego pn. „II Drużynowe Mistrzostwa Polski Osób Bezdomnych w Szachach o puchar J.E. Ks. Arcybiskupa Andrzeja Dzięgi”.

¹⁰¹ Przedmiotem kontroli była realizacja umowy SP.II.3/7/2017 w zakresie prowadzenia działań mających na celu rozwiązywanie bezdomności w okresie od 1.01.2018 r. do 31.10.2018 r.

¹⁰² Zarzuty w funkcjonowaniu schroniska dla osób bezdomnych w Świnoujściu były w zakresie: palenia papierosów w budynku, przekazywania do użytku przeterminowanych środków czystości, zakupu i przygotowywania małowartościowych posiłków, nieskutecznej dezynfekcji i dezynsekcji pomieszczeń i przedmiotowego traktowania mieszkańców.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, NIK na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Dostosowanie kwalifikacji osób zatrudnionych na stanowisku kierownika schroniska do obowiązujących wymogów, dotyczących posiadania specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej.
2. Dostosowanie kwalifikacji osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna w noclegowni w Stargardzie do obowiązujących wymogów, dotyczących posiadania co najmniej średniego wykształcenia.
3. Dostosowanie czasu funkcjonowania noclegowni w Stargardzie, w okresie od 1 kwietnia do 30 września, do wymogów określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie standardów z 2018 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować NIK, w terminie 30 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia 25 lutego 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Kontroler
Małgorzata Wejwer
Starszy inspektor k. p.

Dyrektor